

Se og bliv set

KRIMINALPRÆVENTION. Nye anbefalinger giver udfordringer med bevoksninger fordi alt skal kunne ses, og ingen må kunne skjule sig

Mange moderne villaområder 'vender ryggen' til det offentlige rum bl.a. med høje hække og carporte og vægge uden vinduer. Det betyder at beboerne ikke kan holde øje med hvad der sker i gaden. Samtidig kan indbrudstyve arbejde skjult. Det skaber derfor mere tryghed at åbne forhaven ved at gøre den høje hæk lavere eller erstatte den af f.eks. opstammede træer eller solitære buske.

Det er et eksempel på hvordan byplanlægningen påvirker kriminaliteten. Et andet eksempel er de skarpe skel mellem boliger og erhverv, så man får tomme boligområder om dagen og tomme erhvervsområder om natten. Moderne byplanlægning har gjort det lettere at begå kriminalitet.

Men byplanlægning kan også skabe mindre kriminalitet og større tryghed. Det der virker bedst er at give beboerne optimale muligheder for at overvåge andre og selv blive overvåget. Se og bliv set. Øjne på gaden. Overblik og synlighed.

Plæne og træ, ikke noget sted at skjule sig, masser af synlighed. Kriminalpræventivt fint. De rekreative muligheder er mere diskutabelt.

Det fremgår af den nye guide 'Byplanlægning der skaber tryghed' som Niras har lavet for Det Kriminalpræventive Råd og Trygfonden. Byplanlæggere sidder med nøglen til at løse nogle af de kriminalitetsproblemer der fylder meget i statistikkerne, siger projektleder Karsten Nielsen.

Men nøglen betyder også udfordringer for grønne fagfolk. For når det handler om at kunne se og blive set, så er det et generelt problem at bruge hække, buske og træer der ikke er opstammede.

At det nytter med 'øjne på gaden', overblik og synlighed er påvist gennem forskningen, understreger guiden. Men det er der også andre ting der gør: sikker transport, belysning, psykologisk ejerskab, opholds- og udfoldelsesmuligheder, renholdelse og vedligeholdelse samt - undtagelsevist - fysisk beskyttelse og sikkerhedsudstyr. Se boksen til højre.

Fem kommuners forsøg

Guiden er ikke kun baseret på forskningen, men også på et

8 HOVEDPRINCIPPER

Som forskningen har vist er principperne med til at nedbringe kriminalitet og skabe mere tryghed - ifølge 'Byplanlægning der skaber tryghed'

- 1. Øjne på gaden.** Naturlig overvågning, især langs trafikårer og fællesarealer. Gerne blandede funktioner, attraktive grønne områder og gode faciliteter der lokker folk til.
- 2. Overblik og synlighed.** F.eks. bygningsdesign med vinduer mod p-områder og fællesområder. Ingen blinde, inaktive og visuelt tillukkede facader. Aktive stueetager.
- 3. Sikker transport og bevægelse.** Stier mv. med godt udsyn til siderne. God belysning. Klart definerede ruter for forskellige trafikformer. Få centrale stier.
- 4. Tryghedsskabende belysning.** Jævn belysning der ikke blænder. Ingen generende lys fra andre kilder. God farvegengivelse, rar og behagelig.
- 5. Psykologisk ejerskab og ansvarlighed.** Klar markering af offentlige, halvoffentlige, halvprivate og private områder, f.eks. med belægningsskift, lave hække. Borgere bør være med til at definere brug og identitet.
- 6. Opholds- og udfoldelsesmuligheder.** Formgivning der giver gode muligheder for alle aldersklasser.
- 7. Renholdelse og vedligeholdelse.** Velholdt belægning, beplantning og inventar signalerer omsorg og kontrol. Uorden og hærværk udbedres med det samme, da det kan skabe mere hærværk. Grafitti skaber utryghed.
- 8. Fysisk beskyttelse og sikkerhedsudstyr.** Aflåste hegn og videoovervågning kan være nødvendigt nogle steder, men bør designes omhyggeligt og passe i området.

projekt hvor fem kommuner - Ballerup, Aarhus, Esbjerg, Kalundborg og Guldborgsund - i tre år har arbejdet med kriminalpræventiv byplanlægning, bl.a. i deres kommuneplaner. Det er hidtil ikke sket. Til trods for at principperne i det kriminalpræventive arbejde har været kendt i mange år, har de ikke sat noget særligt aftryk i byplanlægningen.

Ifølge guiden er der gode muligheder for at arbejde kri-

minalpræventivt inden for den nuværende lovgivning. Man kan opnå meget med enkle midler. Men det forudsætter at arbejdet organiseres i kommunen, at man arbejder tværfagligt og involverer alle planmedarbejderne. Guiden anbefaler desuden at kommunerne laver bygherrevejledninger og tjeklister med kriminalpræventive principper. Et forslag til en tjekliste er vedlagt guiden.

De beskyttende øjne

Åbne forhaver er et eksempel på hvordan man kan skabe naturlig overvågning. Men det hjælper ikke hvis bygningen bagved er lukket. Så de skal være åbne og aktive. At opnå det er f.eks. en del af sigtet i Ballerup. Husene vender nemlig bagsiden ud mod bymidten, og det skaber områder med ingenmandsland.

Man kan forstærke effekten ved at bygge byerne mere tætte så der er flere øjne der ser. Det er i hvert fald en del af hensigten med den fortætning som der planlægges med i Esbjerg. „Med flere boliger i mindre områder koncentrerer bylivet, og der kommer flere øjne på gaden. Gade og byrum opleves på den måde me-

Bag den høje bøgehæk kan indbrudstyve arbejde stille og roligt uden at blive set.

re levende og trygge," hedder det i Esbjergs kommuneplan der samtidig anfører at der ikke skal være „konkrete muligheder for at overfaldsmænd kan gemme sig.“

At afskaffe 'ingenmandsland' og åbne byggeriet mod gaden er også en del af Aarhus Kommunes planer for Gellerupparken. Her vil man også gerne etablere et mere åbent trafiksystem uden blinde veje og omfartsveje, alt sammen for at styrke synligheden og den generelle kontrol i gadebilledet. Stier skal flyttes til dér hvor der er flest 'beskyttende øjne', og cykelskurene skal flyttes så de let kan ses oppe fra lejlighederne.

Begrebet 'beskyttende øjne' går igen i de fem kommuners planer. Det kan ifølge Kalundborgs kommuneplan bl.a. tilskyndes ved at „sikre oversigt fra boliger over udearealer, legepladser og parkeringspladser“ og ved at „minimere muligheden for skjulesteder og skumle steder.“

I Esbjergs kommuneplan hedder det at man skal kunne overskue meget af det fælles friareal fra egen grund, stierne skal være synlige, og der må ikke være garager eller skure

der hindrer ud- og indsyn. Og træerne skal være opstammede „så man kan kigge under dem.“ Af samme årsag må hegn i skel mod boligvejen højst være 120 cm høj.

Det handler ikke kun om at forebygge kriminalitet. Det handler også om at skabe tryghed selv om det mest har psykisk betydning. Hvis man ikke føler sig tryk, vil man bruge udemiljøet mindre. Og dermed også muliggøre mere kriminalitet fordi der bliver færre 'beskyttende øjne'.

I Esbjergs kommuneplan hedder det f.eks. at „for at et rekreativt område er og opleves visuelt trygt, skal området være indbydende, velplejet, overskueligt og let at aflæse både i dag- og aftentimerne.“ Man skal kunne se at der er andre mennesker i området som kan hjælpe en.

Åbne udemiljøer

Både den reelle kriminalpræventive indsats og den tryghedsskabende indsats har den samme konsekvens for udearealerne. De skal være åbne og gennemsigtige. Og selv om det ikke formuleres direkte i guiden, så sætter det grænser for hvordan man kan bruge

bl.a. buske, hække og træer. Det foretrukne design kan dermed let blive noget med plæner og opstammede træer, en tendens der i forvejen er markant, og som bl.a. kan gøre det svært at skabe læ og gode legefællesskaber.

På den anden side handler det ifølge kommuneplanerne også om at skabe gode udearealer som folk bruger mere så man også derved forebygger kriminalitet og skaber tryghed. Ifølge Esbjergs kommuneplan skal udearealerne være „indrettet med henblik på at være indbydende, udfordrende og behagelige at opholde sig i.“ Det skal blot ske med en mindre palet af den grønne fagmands normale virkemidler.

Kriminalitet flytter ikke

Spørgsmålet der ofte stilles er at en kriminalpræventiv indsats i et kvarter blot flytter kriminaliteten til et andet kvarter og derfor ikke er indsatsen værd. Men det passer ikke, lyder det i guiden der henviser til et amerikansk studie af 102 indsatser (Guerette, Bowers 2009). Kun i nogle tilfælde forskydes kriminaliteten til et andet kvarter, og på den anden

side kan en kriminalpræventiv indsats i ét kvarter have en vis effekt i nabokvartererne.

Hvis det er svært at begå kriminalitet, bliver der altså mindre af den. Ofte er kriminalitet en spontan fristelse der udføres fordi det 'ligger lige for'. Teorien er at kriminalitet kun opstår hvis der samtidig er en motiveret gerningsmand, et tilgængeligt offer eller genstand og et egnet sted. Den rigtige by kan være med til at sikre at disse tre forudsætninger ikke opstår på én gang. Sociale indsatser er derfor ikke den eneste måde at forebygge kriminalitet på.

Samtidig indebærer de kriminalpræventive tiltag et bidrag til at komme hinanden mere ved. Den 'sociale bæredygtighed' styrkes. Det kan også være med til at forebygge kriminalitet - ud over at det skabe et bedre bymiljø. *sh*

KILDER
Hans Martin Skou, Carsten Nykjær Madsen (2014): Byplanlægning der skaber tryghed. Guide til mere trygge byer. Niras A/S, Det Kriminalpræventive Råd og Trygfonden 2014. 42 s. www.dkr.dk. www.trygfonden.dk.
Rob T. Guerette, Kate J. Bowers (2009): Assessing the extent of crime displacement and diffusion of benefits: A review of situational crime prevention evaluations. *Criminology* 47/2009 s. 1331-68.